N°. 45. Donderdag 8 November 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”: TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Uitnoodiging.

Wij vestigen de aandacht der lezers van ons Weekblad op de zeer belangwekkende lezingen, welke door de Afdeelingen Amsterdam en 's-Gravenhage worden aangekondigd. Zie onder „Mededeelingen”.

Red.-Comm.

Comité voor Indische Lezingen en Leergangen.

In de vergadering van bovengenoemd Comité werd het navolgende vastgesteld:

1°. Het Bestuur werd vastgesteld en bestaat thans uit de heeren:

D. F. W. van Rees, Voorzitter.
C. Lekkerkerker, Onder-Voorzitter.
Dr. H. H. Zeylstra Fzn., Secretaris, Zwolsche weg 65, Deventer.

2°. *Indische leergangen* zullen worden gehouden te: *Breda, Apeldoorn, Nijmegen, Zutphen, Dordrecht, Schoonhoven, Schiedam, Hoorn, Purmerend, Middelburg, Amersfoort, Heerenveen, Leeuwarden, Oldenzaal, Kampen, Veendam, Assen, Sittard en Venlo.*

De bedoeling is, dat de afdeelingen van de aangesloten vereenigingen ter plaatse, voor zooverre zij hiertoe genegen zijn, de plaatselijke regeling gezamenlijk op zich nemen.

De op deze wijze samenwerkende Vereenigingen zullen tot overeenstemming moeten komen omtrent de verdeeling der kosten, voor zooverre deze niet door het subsidie gedekt zijn. Het Koloniaal Instituut is bereid deel te nemen aan en mitsdien een deel der kosten te dragen van bepaalde, nader aan te wijzen leergangen. Voorts stelt het de hulpmiddelen, als lantaarnplaten, films, demonstratie-objecten, enz. ter beschikking.

De heer *Lekkerkerker* heeft een overzicht samengesteld van hetgeen een afdeeling heeft te weten omtrent de organisatie van een Indischen leergang, dat desgewenscht bij den Secretaris van het Hoofdbestuur der Vereeniging ,,Oost en West'' kan worden aangevraagd.

Het Hoofdbestuur van het *Nederlandsch Onderwijzers Genootschap* zal zich belasten met het indienen der subsidie-aanvragen.

De heer *Lekkerkerker* heeft schema's van leergangen ontworpen, die hij gaarne ter beschikking stelt van sprekers, die geen eigen ervaring van deze cursorische voordrachten hebben.

3°. Omtrent de te houden *lezingen* werd overeengekomen, dat de Hoofdbesturen aan hunne afdeelingen zullen vragen of zij bereid zijn bij de door haar te houden lezingen met eventueel ter plaatse bestaande afdeelingen van de andere aangesloten vereenigingen samen te werken.

Het Secretariaat neemt op zich: het dienen van advies bij de keuze van een spreker, het verschaffen van hulpmiddelen, enz. Ten einde een en ander mogelijk te maken wordt aan de vertegenwoordigers der aangesloten vereenigingen verzocht alle hun ten dienste staande gegevens aan den Secretaris toe te zenden.

4°. De bespreking van de uitvoerbaarheid van propaganda van de kennis onzer koloniën op gymnasia, middelbare scholen en opleidingsinrichtingen voor onderwijzers, leidde tot het besluit om deze aangelegenheid te behandelen in een volgende vergadering, nadat van den heer *Dom van Rombeek*, die op dit gebied reeds ervaring heeft opgedaan en de *Commissie voor tooneel- en bioscoopvoorstellingen voor leerlingen van Gymnasia en M. O.-inrichtingen*, nadere gegevens zullen zijn ontvangen.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

Woeker in Nederland en Ned.-Indië.

Aanvullingen op het artikel in het Kol. Wlbd. van 4 Oct. 1917, No. 40.

—o—

1. Wat het steenbakkersbedrijf in het Oosten van het Regentschap Karangannjar betreft, dit wordt uitgeoefend in eene kleine groep van dessa's, waarvan Sokka de voornaamste is, vandaar dat de voortbrengselen bekend als ,,Sokkasteenen'', ,,Sokkapannen'', welke begeerd zijn tot naar Bandoeng, Solo, Batavia, Semarang toe. Zoowel voor Sokka als Paree, waar dit bedrijf een grooten omvang schijnt te hebben gekregen, waar bovendien het product door zijne goede kwaliteit betrekkelijk hoogwaardig kan heeten, doet zich de moeilijkheid voor, dat de onmisbare brandstof zoo duur is. Over de onderdeelen van dit vraagstuk, in verband met de ovens, kwaliteit van het product, over prijs, vervoerkosten, de wijze, waarop het bij de bevolking ingang kan vinden, de navraag door het Gouvernement, de ondernemingen, enz., is het hier niet de plaats om nader uit te wijden. Aandacht verdient het dagbladbericht van October, dat de Sokka-pannenbakkerijen aan de Inlandsche eigenaren oorlogswinsten zouden hebben verschaft, doordien er nagenoeg geen dakzink meer naar Indië uitkomt. Dit is wel eenigszins als indirect bewijs te beschouwen, dat de kwaliteit dier pannen goed s.

2. Ten aanzien van het ambachtsonderwijs en daaruit resulteerende toekang bedrevenheid, is het van belang, melding te maken van het feit, dat aan de in 1915 als timmerschool geopende eerste volksambachtsschool van Keboemen, te beginnen met het schooljaar 1917-18 wordt toegevoegd een afdeeling voor ijzerbewerking, terwijl in Djokdja eene Technische school is geopend, voor welke 17-18 ook het eerste schooljaar is. Het Hoofd der Keboemensche ambachtsschool, op ± 3 K.M. van Sokka af wonende, heeft zich zeer beijverd voor de verbetering in velerlei richtingen van het pannen- en steenenbedrijf voornoemd. Moge dit groeien en bloeien en wij er spoedig meer van vernemen.

3. In de „Indische Gids" van Mei 1917 schreef ik over Titaanijzerzand en het daaruit te verwachten metaal. Het toen gekoesterde optimisme moet ik echter, op grond van de sinds ontvangen mededeelingen, zoo niet aan kant zetten, dan toch zeer inperken. Want indien de thans in den Haag genomen wordende metallurgische proeven slagen, dan moet de uitkomst al zeer gunstig en uit een oogpunt van ver uitgesponnene en doordachte handels- en nijverheidscalculatie zeer vaststaand en veelbelovend zijn, zal er ooit van een volledig en zelfstandig gemengd bedrijf in Indië sprake kunnen zijn; de complicatieve moeielijkheid wordt er niet geringer op, doordien er berichten over vondsten van hoogwaardige ertsen in de Jangtsekiang-vallei zijn, geschikt voor de bereiding van z.g. speciaal staal en die bij voorbaat de doodelijke mededinger van het uit titaan-ijzererts wellicht verkrijgbare speciale, n.l. titaanstaal, zou kunnen worden. Daarbij komt, dat dit laatste alleen in aanmerking zou komen voor aanmaak van geschut, spoorstaven, projectieldeelen en dergelijke; voor de daar buiten vallende, zooals bruggenbouw, draagbalken, T-ijzers, landbouwgereedschap e.d. valt het, wegens zijne duurte, buiten beschouwing.

Toch is er volstrekt geen reden tot pessimisme; moeilijkheden zijn er om overwonnen te worden. De berichten over de sinds langeren of korteren tijd bekende kolenbeddingen bij Moeara-enim, in Benkoelen; over de ijzererts-lagen van Walili in Celebes, de in de naaste toekomst te verwachten exploitatie der Djambi-petroleumgebieden, wellicht goed exploitabel blijkende bruinkolenvelden, zelfs op Java, zouden weldra factoren kunnen blijken, die èn eene redelijke ijzer- en staalnijverheid mogelijk maken èn het daarmede zoo nauw samenhangende brandstofvraagstuk grootelijks zullen vergemakkelijken. Op het oogenblik staan wij m.i. voor een keerpunt in de mijnpolitiek en voor een groote uitdijning van het koloniale delfstoffenbedrijf. Wellicht dat ook daardoor de oplossing van deze vraagstukken wordt verhaast.

4. Volledigheidshalve moet nog de aandacht op het onderlinge levensverzekeringsbedrijf gevestigd worden, met zoo volledig mogelijke buitensluiting van op winstbejag uit zijnde privaat-kapitalistische verzekeringen.

Door de uitzetting van de Staatstaak en Overheidsbemoeienissen, die o.m. moge blijken uit het feit, dat de Indische begrooting voor 1917 het bedrag van 400 millioen gulden overschreden heeft, zwelt het getal functionarissen niet het minst of beter vooral dat der Inlandsche in de openbare diensten al meer en meer aan en krijgt het alle reden van bestaan, dat er voor deze eene centrale, voor zoo veelzijdige verzekeringen als mogelijk, in het leven worde geroepen. Deze zal voor een deel het karakter dragen van volksverzekering (people's Insurance), daar immers een groot gedeelte daarvan lagere bezoldigingen genieten, van ƒ 100 en minder. De tijdsomstandigheden acht ik er zeer gunstig voor, zóó gunstig zelfs, dat men kan spreken van een tijdseisch.

Niet alleen, dat de vastbezoldigden thans als het ware gedwongen worden, om met hun geld beter om te gaan, velen dit reeds uit zichzelve beter doen, dan ooit vroeger; maar er is eenigszins als automatisch werkende factor ook bijgekomen de onderwijsexpansie der laatste jaren en die in de toekomst zal blijven aanhouden; tengevolge daarvan wordt er thans een grooter deel van hun inkomen voor onderwijs en opvoeding der kinderen afgezonderd; daarbij moet er meer zorg worden gedragen voor de mogelijkheid van voortzetting der schoolsche vorming ingeval van overlijden van den vader; er moet meer gedacht worden aan studie- en opvoedingsfondsen.

Gelijk vanzelf spreekt, zou het van bekrompenheid getuigen, indien vastbezoldigde, maar niet in 's lands dienst zijnde personen daarvan zouden worden uitgesloten; ik zou integendeel zeggen, hoe meer hoe liever; want dat is ten eerste in hun direct belang en ten tweede helpen zij aldus de premies verlagen; immers hoe veel omvattender het bedrijf, hoe lager naar verhouding de kosten daaraan verbonden worden. Zouden er b.v. in het eene geval 40000 landsdienaren aan deelnemen zonder meer, of in het andere bovendien 20000 niet in 's lands dienst werkzamen, dan is verder betoog overbodig, dat ééne kas voor 60000 werkzaam en door dezen in stand gehouden, naar verhouding veel profijtelijker kan werken.

Ik geloof, dat dit denkbeeld vrij gemakkelijk zou kunnen worden verwezenlijkt door het scheppen van een lichaam, dat in samenwerking met den dienst van het Volkscredietwezen (Centrale Kas) en het Weduwen- en Weezenfonds, dit vrijwillige verzekeringsbedrijf organiseerde. Ter verkrijging van de vereischte zekerheid in de betaling der premies, zou dit lichaam een half-ambtelijk karakter kunnen krijgen, zoodat deze maandelijks op hunne tractementen werden ingehouden. Wellicht blijkt het mogelijk, dat het Weduwen- en Weezenfonds in die richting wordt vergroot. De inhoudingen zouden anders, indien het Gouvernement er zich niet rechtstreeks mee wilde bemoeien, door tusschenkomst der zoo wijdvertakte organen van het Volkscredietwezen kunnen worden overgemaakt tegen eene minimale provisie. De geheele apparaat van dividendentrekkers, talrijke en te hoog bezoldigde hoofd- en gewone inspecteurs, agenten, accountants, kantoorpersoneel, kosten voor reclame en advertenties kunnen vervallen; alle alsdan verkregen besparingen komen ten goede aan de premies, die verlaagd, de uitkeeringen, die verhoogd kunnen worden

Een prachtig voorbeeld van eene gelijksoortige organisatie is de „Volksfürsorge" sinds 1913 in Duitschland werkzaam, waarover ik hier niet kan uitwijden; zij heeft daar in privaatkapitalistische en jonkerlijk agrarische kringen bitteren en venijnigen tegenstand ondervonden, en dit gelijk zoo vaak om haar wezenlijk democratisch karakter, om hare sterke en hooge sociale, zelfs socialistische bedoelingen.

Ten slotte als argument, dat het aanbevolen denkbeeld alle reden en recht van bestaan heeft, zij gewezen op de meersoortige coöperatieve of onderlinge verzekeringen, die wij in Nederland hebben, vooral op het platte land (vee-, hagelverzekeringen, de tuinbouw-onderlinge) van particulieren huize; voorts onze invaliditeits-, ziekte- en ongevallen-verzekering van Rijkswege. En staan wij ten onzent niet aan den vooravond van eene min of meer straffe concentratie van Staatswege van alle takken van het Verzekeringsbedrijf, zoodat deze als het ware „gegouvernementaliseerd" worden, op de wijze als Italië in 1912, meen ik, heeft gedaan? Zou men in deze bevreesd zijn het initiatief te nemen op een nieuw gebied? Voor die vrees bestaat hoegenaamd geen reden; er zijn voorgangers en voorbeelden te over, at home and abroad.

Den Haag, 23 Oct. 1917.

E. SCHMüLLING.

FEUILLETON.

Ningyö-no-haka.[1])

—o—

Manyemon had 't kind mee naar binnen getroond en liet 't eten. 't Meisje scheen ongeveer elf jaar oud te zijn, verstandig en aandoenlijk zacht en gedwee. Haar naam was Iné, wat „Springende rijst" beteekent en haar slanke, rijzige gestalte deed dien naam wel toepasselijk schijnen.

Toen ze op Manyemon's vriendelijk aandringen haar verhaal begon, wist ik door de verandering in haar stem, die daarmede gepaard ging, dat ik iets vreemds zou hooren. Zij sprak op een hoogen, geheel gelijkmatigen toon — een toon vast en zonder eenige emotie, evenals 't zingen van 't keteltje, boven zijn bed van gloeiende houtskool. In Japan is 't niet ongewoon een meisje of een vrouw iets, dat aandoenlijk of vreemd of verschrikkelijk is, te hooren zeggen op dien effen doordringenden toon, maar nooit iets van weinig belang. 't Beteekent, dat 't gevoel in bedwang wordt gehouden.

„We waren thuis met ons zessen — zoo begon Iné haar verhaal — vader, moeder en vaders moeder, die heel oud was, en m'n broer en ik zelf en een klein zusje. Vader was een hyoguya, een behanger, en hij maakte schuifdeuren en ook kakemono's plakte hij op. Moeder ging uit kappen. M'n broer was in de leer bij een stempelsnijder.

„Vader en moeder waren in goeden doen, moeder verdiende meer dan vader. Wij hadden goede kleeren en kregen goed te eten; en we hebben nooit verdriet gehad, tot vader ziek werd.

„'t Was midden in 't heete seizoen. Vader was altijd gezond geweest; wij dachten niet, dat zijn ziekte gevaarlijk was en hij wist 't zelf ook niet. Maar den volgenden dag stierf hij. Wij waren zeer verwonderd. Moeder trachtte haar hart te verbergen en haar klanten te bedienen als vroeger. Maar zij was niet heel sterk en de pijn van vaders dood was al te snel gekomen. Acht dagen na vaders begrafenis stierf moeder. 't Was zóó plotseling, dat iedereen er verbaasd van was. Toen zeiden de buren, dat we dadelijk een ningyö-no-haka moesten maken — want anders zou nog een van ons sterven. M'n broer zeide, dat ze gelijk hadden; maar hij stelde 't uit — misschien had hij geen geld genoeg, dat weet ik niet; maar de haka werd niet gemaakt."

„Wat is een ningyö-no-haka?" vroeg ik.

„Ik denk, antwoordde Manyemon, dat u vele ningyö-no-haka's gezien hebt, zonder te weten wat ze waren; — ze zien er uit als 't graf van een kind. Men gelooft, dat wanneer in 't zelfde jaar twee leden van hetzelfde gezin komen te overlijden, een derde hen spoedig volgen zal. Er is een spreekwoord „Altijd drie gevaren". Zoodat als twee huisgenooten in 't zelfde jaar begraven zijn, een derde graf in de nabijheid van die twee graven wordt gedolven, en daarin een kistje wordt gezet, dat niets anders bevat dan een pop van stroo — wara-ningyö; en op zoo een graf wordt een kleine zerk geplaatst, waarop de kaimyö [2]) wordt aangebracht. De priesters van den tempel, waartoe de begraafplaats behoort, schrijven de kaimyö voor deze kleine grafsteenen. Door 't aanbrengen van de ningyö-no-haka, wordt, meent men, een nieuw sterfgeval voorkomen...... Vertel nu maar verder, Iné!"

't Kind vervolgde:

„We waren nog met ons vieren — grootmoeder, m'n broer, ik en mijn kleine zusje. M'n broer was negentien jaar oud. Even vóór vaders dood was zijn leertijd geëindigd. Wij dachten, dat de goden medelijden met ons hadden. Hij was nu 't hoofd van ons gezin. Hij was heel bekwaam in zijn vak en had vele vrienden; daarom kon hij ons onderhouden. De eerste maand verdiende hij veertien yen — dat is veel voor een stempelsnijder. Op een avond kwam hij ziek thuis: hij zeide, dat hij hoofdpijn had. Moeder was toen zeven en veertig dagen geleden gestorven. Dien avond kon hij niet eten. Den

(1) Uit Lafcadio Hearn's „Gleapings in Buddha Fields".

(2) De naam, die de overledene in 't schimmenrijk heet te dragen.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Volksbanken.

In het *Soer. Hbl.* verschenen van de hand van den heer W. K. F. P ij p e r een drietal artikelen onder bovenstaanden titel en die — zijn de inzichten en mededeelingen van den heer P. juist — een schril licht laten vallen op het volkscredietwezen.

Het doel der volksbanken, waarin door kleine spaarders meer dan zeventien millioen is belegd, is aan te geven als a. het aan alle bevolkingsgroepen mogelijk te maken, bespaarde gelden veilig en rentegevend te beleggen, en b. het aan allen crediet verschaffen voor de uitoefening, de uitbreiding en verbetering van bedrijven en voor andere nuttige doeleinden.

Daarmede belasten zich: 1. dessa-loemboengs, 2. dessa-bankjes, 3 z.g. afdeelings-banken waarvan de laatste vereenigingen zijn met rechtspersoonlijkheid en vallen onder de zedelijke lichamen, genoemd in art. 1653 B.W., terwijl de rechtspositie der dessa-loemboengs en -bankjes niet onomstootelijk vaststaat.

Voordat de schr. elk der drie genoemde instellingen aan een beschouwing onderwerpt, wijdt hij zijn aandacht aan den ,,Dienst van het Volkscredietwezen", aan het hoofd waarvan een hoofdambtenaar staat met den titel van ,,adviseur".

Medio Juni 1916 bedroeg de sterkte van het geheele corps meer dan 300 personen, die den lande op *f* 480.540 te staan kwamen aan salarissen, reiskosten, enz.

De dienst-indeeling is: 1. Algemeene leiding; 2. Centrale bureaudienst; 3. Centrale kas; 4. Technische dienst. De eerste twee afdeelingen onder de ,,directe leiding" van den adviseur staan in het teeken der ,,adviezen". De Centrale kas wordt door schr. later besproken; het woord technisch in de 4e afd. doet komisch aan, als men weet, dat die dienst bestaat uit het opmaken en verifieeren van staatjes, betreffende dessa-loemboengs en -bankjes.

Aangaande de d e s s a-l o e m b o e n g s, in het leven geroepen door pressie, overreding of op last van hooger hand, merkt schr. op, dat als beginkapitaal van elk persoon geëischt werd de inleg van één picol padie in natura en een bijdrage in de kosten van den opbouw der schuren.

De loemboengs verkregen aldus een belangrijken voorraad padie. Wordt nu door de dorpslieden padie geleend, zoo moet daarvan rente betaald worden in den vorm van padie.

In Juni 1915 werd door 5622 loemboengs van de 12.206 op Java bestaande 50 pCt. rente geëischt. Vier loemboengs vroegen 20 pCt. en de andere 40, 35 of 30 pCt.

Heel dankbaar is de bevolking niet voor de vaderlijke zorg van het Gouvernement, daar ze liever zelf hun voedsel bewaren. Hadden ze slechts de zekerheid, dat hun padie veilig opgeborgen was, zoo zou het hun minder kunnen schelen hoeveel rente ze moeten betalen. ,,Van de gevoerde administratie wordt de dessaman onkundig gelaten, hij ziet meermalen, dat er belangrijke tekorten zijn, waarvan hij de dupe wordt, hij heeft dus reden de zaak niet te vertrouwen."

Daaruit zijn waarschijnlijk de relletjes te verklaren, welke verleden jaar in het Blitarsche plaats grepen, toen de bevolking haar loemboengs forceerde en den inhoud verdeelde.

Daarenboven werden de winsten van dessa-loemboengs en -banken zóó herhaaldelijk gebezigd voor den aanleg van dessa-wegen en het oprichten en onderhouden van dessa-scholen, dat de Regeering dit bij circulaire B.B. No. 939 (1910) verbood. In 1914 was het verbod echter minder streng en had de Regeering er geen bezwaar tegen, dat de winsten benut werden voor ,,uitgaven ten algemeenen nutte", nadat de teruggave der inlagen geschied was. Ruim een jaar later meende de Regeering, dat ,,voor zooverre het zuiver vermogen niet beschikbaar behoefde te blijven als reserve voor mogelijke afschrijvingen, voor herstellingen van gebouwen, dekking van verliezen, enz......., het meerdere gestort kon worden in de dessakassen voor het doen van algemeene uitgaven."

Ook hier werd Kromo het kind van de rekening.

Dat er voor de bevolking groote belangen op het spel staan, blijkt uit het feit, dat de padie-voorraad in Juni 1916 op Java bedroeg 1.691.381 picols, verdeeld over 11.683 schuren, waarvan de bevolking toekwam 122.263 picols en aan haar uitgeleend was 1.107.696 p., zoodat het bezit bestond uit 2.676.814 picols.

De dessa-loemboengs schijnen ten doode opgeschreven. In de jaren 1914 en 1915 werden achtereenvolgens 212 en 550 loemboengs opgeheven, terwijl er in Juni 1916 op Java en Sumatra's Westkust 651 en 271 in liquidatie waren op een getal van 11.683 loemboengs op Java en 271 ter Sumatra's Westkust.

Is het succes van de loemboengs vrijwel negatief, over de dessa-bankjes zijn de heeren van het volkscredietwezen zeer tevreden. Met genoegen gewagen ze van de groote uitbreiding der bankjes en ze zijn erover uit, dat de behoefte aan kapitaal tegen b i l l ij k e rente zoo ,,spontaan" tot uiting komt.

Op Java is in 1915-1916 een winst gemaakt van *f* 408.461 of van 7 0 p C t., waarvan 27 pCt. besteed werd voor administratie-kosten, 28 pCt. voor belooning aan het dessa-bestuur en de rest of 45 pCt. voor versterking van het kapitaal.

Bij de bankjes op de Buitenbezittingen werd zelfs een woekerwinst van 102 pCt. verkregen, welke winsten het gevolg zijn van de geheven woekerrente, opgebracht door den dessa-man. Als men weet, dat meer dan de helft der woekerwinsten terecht komt in den zak der dessa-bestuurders, is het niet te verwonderen, dat de dessa-bankjes zoo gewild zijn.

Eigenaardig is het, dat het Stbl. van 1916 tegen den woeker geen cijfer noemt, waarbij deze begint. ,,Of heeft de Regeering de consequenties harer bescherming niet durven aanvaarden uit vrees den dienst van het volkscredietwezen (en niet te vergeten den pandhuisdienst) te blameeren?"

Vermoedelijk is de Regeering huiverig te veel de aandacht te vestigen op de dorps-credietinstellin-

---

volgenden ochtend kon hij niet opstaan — hij had hevige koorts; wij pasten hem op, zoo goed als wij konden en waakten 's nachts bij hem; maar hij werd niet beter. De ochtend van den derden dag van zijn ziekte werden we bang, omdat hij met moeder begon te praten. Dat was de negen en veertigste dag na moeders dood — de dag, waarop de ziel 't sterfhuis verlaat, — en hij sprak, alsof moeder hem riep: ,,Ja, moeder, ja! — ik kom gauw:" Toen zeide hij, dat moeder hem meetrok aan zijn mouw. Hij wees met zijn hand en riep ons: ,,Dààr is ze! dààr! Zie je haar niet?" Wij zeiden hem, dat wij niets zagen. Dan riep hij: ,,A! jullie hebt niet gauw genoeg gekeken: ze verstopt zich nu, — ze is onder den vloer gekropen!" Den heelen ochtend praatte hij zoo. Eindelijk stond grootmoeder op en stampte met den voet op den vloer en begon op luiden toon moeder verwijten te doen. ,,Taka", riep ze, ,,Taka wat je daar doet, is heel slecht. Toen je nog leefde, hebben we allemaal veel van je gehouden. Niemand van ons heeft ooit een onvriendelijk woord tegen je gezegd. Waarom wil je nu den jongen meenemen? Je weet toch, dat hij de steunpilaar is van ons huis. Je weet toch, dat, als je hem meeneemt, er niemand meer is om voor onze voorouders te zorgen. Je weet toch, dat, als je hem meeneemt, de familienaam ophoudt te bestaan. O, Taka, dat is wreed, dat is schandelijk, dat is slecht!" Grootmoeder was zoo boos, dat haar heele lichaam beefde. Toen ging ze zitten huilen en ik en mijn kleine zusje huilden ook. Maar m'n broer zei, dat moeder weer aan zijn mouw trok. Toen de zon onderging, stierf hij.

,,Grootmoeder weende en liefkoosde ons, ze zong een liedje, dat ze zelf had gemaakt. Ik ken 't nog:

O y a n o n a i k o t o
H a m a b é n o C h i d o r i:
H i g u r é-h i g u r é n i
S o d é s h i b o r u. [3])

,,Toen werd een derde graf gegraven — maar 't was geen n i n g y ö-n o-h a k a; en dit was 't einde van ons huis. Wij namen onzen intrek bij bloedverwanten, tot den winter — toen grootmoeder stierf. Ze is 's nachts gestorven — wanneer weet niemand: 's ochtends scheen ze te slapen, maar ze was dood. Toen werden ik en mijn zusje gescheiden. Mijn zusje is door een t a t a m i y a, een mattenvlechter — een van vaders vrienden — aangenomen. Ze heeft 't daar goed, ze gaat zelfs naar school.

,,A a f u s h i g i n a k o t o d a! — a a k o m a t t a n e?" mompelde Manyemon. Daarop volgde een oogenblik van medelijdende stilte. Iné boog dankend tot den grond en stond op, om heen te gaan. Toen zij haar voetjes door de lussen van haar sandalen stak, ging ik naar de plek, waar ze gezeten had, om den ouden man een vraag te doen. Zij zag mijn bedoeling en gaf dadelijk aan Manyemon een niet te beschrijven teeken, die dit beantwoordde door me op 't oogenblik, dat ik naast hem wilde plaats nemen, zulks te beletten.

,,Ze verzoekt, dat U eerst op de mat zult stampen", zeide hij.

,,Waarom?" vroeg ik verwonderd, terwijl ik voelde, dat mijn ongeschoende voet aangenaam werd aangedaan door de warmte van de plek, waar 't kind gezeten had.

Maneymon antwoordde:

,,Ze gelooft, dat neerzitten op de plek, nog warm van 't lichaam van een ander, is: in zijn eigen leven opnemen al 't verdriet van dien ander — tenzij er eerst op gestampt is."

Waarop ik plaats nam, zonder die gebruikelijke handeling te verrichten; en we lachten beiden.

,,Iné", zeide Maneymon, ,,de Achtbare Meester neemt je verdriet op zich. Hij verlangt (ik waag 't niet Maneymon's loftuiting hier over te nemen) hij verlangt de smarten van andere menschen te begrijpen. Voor hem behoef je niet bang te zijn, Iné".

D.A.H.

(3) „Ouderlooze kinderen zijn als de meeuwen aan 't strand. Avond na avond wordt de mouw uitgewrongen". De kreten van meeuwen doen denken aan verdriet en verlatenheid.

Met de breede mouwen van 't Japansche opperkleed pinkt men zich de tranen uit 't oog, bedekt men 't gelaat.

gen; we lezen toch in de circulaire B.B. No. 1596 (1915) o. a.:

,,Daarentegen komt het mij voorshands ook niet gewenscht voor, dat voor de oprichting van meergenoemde dorps-credietinstellingen propaganda wordt gemaakt door ambtenaren, hetzij van het Bestuur, hetzij van het Volkscredietwezen".

Over de afdeelingsbanken sprekende, begint schr. met op te merken, dat de meening algemeen verbreid is, dat de rechtspersoonlijkheid bezittende en door administrateurs van Europeeschen landaard beheerd wordende afdeelingsbanken een onderdeel vormen van den ,,Dienst van het Volkscredietwezen".

De hoogste macht is echter de algemeene vergadering van leden, zoodat het voor geen enkelen buitenstaander mogelijk is zich met de zaken der vereeniging in te laten. Doch de grijparmen der Regeering reiken ver. Ze heeft er ,,voor gezorgd, dat het ambtenaarlijke element in de particuliere banken overheerschend is en wel in zoodanige mate, dat de trapsgewijze ondergeschiktheid afdaalt tot in de besturen der bank." Handig moge zulk een zet wezen, hij past echter niet in het stelsel eener onpartijdige zaken-behandeling. Het moet ten eenenmale buitengesloten zijn, dat een bestuurslid zijn meening niet durft uiten, uit vrees voor zijn ambtelijke meerderen.

De hoofden van gewestelijk bestuur beschouwen zich als superintendanten, ook ambtenaren van het V. C. W. steken hun neus in bankzaken en veroorloven zich reglementen vast te stellen. Voor het geval de functie van ass.-resident en bank-voorzitter in één persoon zijn vereenigd, wordt het als vanzelf sprekend beschouwd, dat de regeeringsorders de particuliere banken worden binnengeloodst. Waar de niet-ambtenaarlijke bestuursleden als een quantité negligeable worden uitgeschakeld, is het geen wonder, dat er over de onkunde van de bank-bestuurders geklaagd wordt, en dat te Soerabaja een achterstand van meer dan één honderd duizend gulden jarenlang onopgemerkt bleef. Van dergelijke gevallen geeft schr. verschillende voorbeelden. ,,Over het algemeen zijn de achterstanden niet onbelangrijk. Zoo zien we bij een uitstaand bedrag van ƒ 18.198.606.27, verdeeld over 80 banken, een achterstand van ƒ 1.847.744.22, betrekking hebbende op méér dan 8 voorafgaande jaren en verschuldigd door 78.612 personen."

Waar blijkens het verslag V. C. W. in Juni 1916 het zuiver vermogen der gezamenlijke afdeelingsbanken ƒ 2.173.672.81[5] bedroeg, hetgeen gegeven de geflatteerde balansen op minder dan ƒ 2.000.000 is te stellen, moet het publiek dus bijspringen, en doet dat ook, aangelokt door de hooge rente van 6 pCt. p. a. en meenende dat het Gouvernement borg staat.

Door in vele gevallen te leenen tegen een opzeggingstermijn over en weder van hoogstens 3 maanden, en het geld in de dessa's op langeren termijn uit te zetten, gaan de banken verplichtingen aan, die ze niet kunnen nakomen. Daarenboven zijn de uitzettingen hoogst onzeker bij afwezigheid van onderpanden, waarin de z.g. ,,credietverbanden" slechts een weinig voorzien.

Met het uitleenen van gelden — er wordt voor allerlei dwaze doeleinden geleend — wordt vaak zonderling omgesprongen door de Ind. bank-agenten, dessa-bestuurders en anderen. ,,Als regel mag worden aangenomen, dat de leeners eerst een fooi in geld moeten afstaan, alvorens hun leenings-aanvragen in behandeling genomen worden."

Fictieve leeningen en leeningen onder dubbele namen zijn schering en inslag. ,,Indien er eens een diepgaand onderzoek werd ingesteld naar de vicieuze praktijken, zoude er veel ongerechtigheid aan het licht komen." Het goedgeloovige publiek, dat er zijn duiten aan waagt, zij gewaarschuwd en eische met klem recht van meespreken en zaken-behandeling door particuliere personen, getraind in handelsusances. Nu denkt het publiek ten onrechte, dat de ,,Centrale Kas" wel zal bijspringen in tijd van nood.

Bij een bedrag aan uitstaande leeningen van rond ƒ 18.000.000, waarvoor door derden een bedrijfskapitaal van ƒ 16.633.000 verstrekt werd, in welk laatste bedrag de Centrale Kas slechts voor een bedrag van ƒ 1.005.000 deelnam, is het belang van particulieren in de uitzettingen in de dessa's te schatten op rond ƒ 15.628.000.

Waar nu het ,,grondkapitaal" der C. K. — dat in het gunstigste geval kan aangroeien tot ƒ 5.000.000, zijnde dit het maximum-voorschot door de Regeering te verstrekken — geleidelijk vermindert, doordat de C. K. kans heeft gezien in 3 jaren een verlies te fokken van ƒ 63.016.52, en de vlottende middelen der Kas de bedenkelijke hoogte van ƒ 941.649.46 hadden bereikt, blijkt duidelijk, ,,dat de Centrale Kas, die de ruggegraat der banken zou moeten zijn, ten opzichte van zichzelve aan overkapitalisatie lijdt en ten opzichte van de banken, waarvoor ze in het leven geroepen heet, jammerlijk tekort schiet."

En toch beweert de C. K. in haar jaarverslag over 1915, dat er niets deugt bij de banken en het zaak wordt, dat het bestuur en beheer in handen komt van de Kas. ,,Brutaalweg wordt beweerd, dat het op ,,accountancy-gebied" (sic!) geleden verlies de schuld is van de banken. Nu is zoo'n uitlating begrijpelijk, als men weet, dat de ambtenaren der Kas niet bezoldigd worden door de Regeering. Salarissen, reiskosten, verlóren naar Europa en dergelijke komen ten laste der Kas, die zich haast de arme afdeelingsbanken te belasten."

In 1915 gaf de C. K. voor salarissen en reiskosten uit een bedrag van ƒ 74.720.64, waarvan door de afdeelingsbanken werd vergoed ƒ 56.262.86 of 75.2 pCt.

,,Op een listige manier is men thans doende om de nog niet aangesloten banken tot deelnemen te bewegen, om dan voor den dag te komen met tarieven voor ,,accountancy", waarvoor zelfs de meest kapitaal-krachtige handelsinstelling zoude bedanken, afgescheiden van de erbarmelijke dienst-prestaties. Binnen afzienbaren tijd zuchten de arme afdeelingsbanken dan onder een financieelen druk zonder weerga en betalen dan het geheele ,,bedrijf" der Centrale Kas."

Sch. komt tot het besluit, dat ook bij de afdeelingsbanken de dessa-man aan woekeraars overgeleverd is, daar slechts 22 banken een rente heffen van 1 pCt. per maand en de overige 60 banken een rente eischen van 1½ tot 2 pCt. per maand, terwijl de leener bij wanbetaling een boete van 10 pCt. beloopt, zoodat volgens het jongste V. C. W.-verslag een boete van ƒ 274.918.03 geheven werd, terwijl er nog ƒ 184.774.72 te wachten was. Niet minder dan tien banken konden zich staande houden door de heffing van boete.

Betaalt de debiteur niet, dan volgt ,,beslag", welk woord burgerrecht verkregen heeft in den mond van elken dessa-man.

Kosten van aanzegging, bekendmakingen, beschikkingen en dergelijke maken, dat de te executeeren persoon onmogelijk aan zijn verplichtingen kan voldoen en uitgeperst en uitgeknepen zich van zijn schamel bezit ziet beroofd.

Ten slotte geeft schr. eenige aanhalingen uit het jaarverslag van den dienst voor het volkscredietwezen, zooals:

,,Evenwel zal het noodig zijn, dat een der ambtenaren voor het volkscredietwezen zich te dien einde naar Britsch-Indië begeeft."

,,Eveneens vinden de blaadjes door de C. K. uitgegeven onder de belanghebbenden en vele belangstellenden, ijverige lezers, zoodat ook in deze van de Kas een belangrijke invloed ten goede uitging. De deskundigheid van hare directie vindt onder de bankbesturen meer en meer erkenning."

,,Ook in dat opzicht is de oprichting der Centrale Kas, welk instituut in afdeelingsbank-administratie goed onderlegde personen in dienst heeft en tegen betaling ter beschikking stelt der bankbesturen, een zegen geweest,"

om in dezer voege te eindigen: ,,Neen, meneer de adviseur, geen snoepreisjes naar andere landen. Pak de dessa-bandieten bij den kraag en smijt ze de deur uit. Dat is de manier. Neen, meneer de adviseur, de Centrale Kas, die leeft van de armoede der bevolking, is geen zegen, doch een ramp. Wij tarten U ook maar één enkel woord waar te maken van uwe snoeverijen.

Schaamt U, gij lange, onafzienbare rij van landsdienaren, in dienst van den woeker. Haal neder uw vaandel met zijn hoonend devies:

,,Opheffing der volkswelvaart". Scheert u weg, gij allen, die een wankelend gebouw hebt opgericht. Wij zien een op failliet staanden boedel, waarin het argeloos publiek de dupe zal worden van ettelijke millioenen."

Uit de O. I. Mail.

Het energieke Japan.

In het *Bat. Hbl.* van 26 Juli j.l. lezen wij:

Binnenkort wordt hier te lande een gezelschap van 18 Japansche onderwijzers verwacht, die voornemens zijn een studiereis over Java te maken en verschillende scholen en musea zullen bezoeken.

De Landvoogd gaf opdracht hun behulpzaam te zijn. (Zie ook de Rubriek: *Wat de Inl. zegt).*

Indië Weerbaar.

De Batavische bladen melden: Door de vele bewijzen van instemming met het door het Comité Indië Weerbaar vooropgestelde doel, welke bewijzen nog steeds blijven inkomen en door het zich vormen in alle deelen van den Archipel van plaatselijke afdeelingen of van Comité's, die de oprichting daarvan voorbereiden, heeft het Comité voornoemd de overtuiging gekregen, dat een groot deel der Nederlandsche Ingezetenen en van de intellectueele vertegenwoordigers der Inlandsche bevolking het een dringende noodzakelijkheid achten om tot een Weerbaar Indië te geraken.

Daarom heeft het Comité besloten om op den 30en Augustus a.s. te Batavia, eene Algemeene Vergadering te beleggen waarop in de eerste plaats overgegaan zal worden tot de oprichting der Hoofdvereeniging Indië Weerbaar tot welker bijwoning ieder lid der Vereeniging uitgenoodigd wordt, terwijl de hoop wordt uitgesproken, dat de reeds gevormde plaatselijke Afdeelingen of de Comité's voornoemd afgevaardigden ter vergadering zenden om met het alsdan gevormde Hoofdbestuur die maatregelen te bespreken, welke genomen moeten worden tot een krachtige actie om het door de Vereeniging beoogde doel zoo spoedig mogelijk tot uitvoering te brengen.

Schutters achter het kanon.

Bij wijze van nieuwtje werd medegedeeld, dat van de schutterij te Batavia een aantal schutters tot artillerist konden worden opgeleid. Het blad memoreert dat die opleiding reeds maanden is begonnen, en dat bij de thans te Batoe Djadjar gehouden schietoefeningen met scherp zelfs enkele schutters aan het vuren hebben deelgenomen.

Menadoneezen en Amboneezen.

Hetzelfde blad schrijft:

In den nood leert men bidden, niet alleen, maar onder nooddruftige omstandigheden wordt soms mogelijk, wat vroeger steeds voor onmogelijk werd uitgekreten.

Steeds toch heeft men de opinie verkondigd, dat Menadoneezen niet geschikt waren om te rijden en men ze daarom niet bij de bereden wapens aantrof.

Toen moest men ter voorziening in het tekort aan Europeanen bij de vesting-artillerie Menadoneezen indeelen, eerst bij wijze van proef. Die proef slaagde.

Daarna ging men ze ook probeeren bij de veldartillerie, de cavalerie en de mitrailleurs, en ziet, ook bij de bereden wapens voldoen de heeren en komt uit die wapens het verzoek om nog meer.

Straks komen ze nog bij de vliegafdeeling ook.

Vakschool voor de Typografie.

Voor het gehouden examen diploma „A" (zetter) slaagden van den eersten cursus der vakschool voor de typografie 20 Inlanders en 9 Chineezen, van den 2den cursus slaagden 33 Inlanders, van den derden cursus slaagden 13 Inlanders en 12 Chineezen, in totaal dus 87 leerlingen.

Voor het examen diploma „trappers-drukker" had zich slechts één leerling opgegeven; hij slaagde met „goed".

Tarwe oogst.

De te Lembang gehouden proeven voor het verbouwen van tarwe, uitgaande van de regeering, zijn uitmuntend geslaagd. De oogst was einde Juli j.l. bijna rijp, terwijl de korrels grooter waren dan de gezaaide.

De Kartini-school te Soerabaja.

Het aantal leerlingen van de sedert 7 December 1916 te Soerabaja opgerichte Kartini-school neemt, naar de *N. Soer. Crt.* verneemt, steeds toe. Begon men de lessen aanvankelijk met slechts 26 leerlingen bij den aanvang der poeasa in Juni 1917 telde de school 96 leerlingen, terwijl er zich sedert dien nog 38 meisjes aanmeldden. De nieuwe cursus, welke in Augustus a.s. begint, zal dan in het geheel 134 leerlingen tellen.

De promotors hebben dus wel succes van hun arbeid. Jammer is het evenwel, dat regeering en gemeente zoo bitter weinig belangstelling in deze school betoonen. Dit vormt wel een schrille tegenstelling met de goede gezindheid, waarvan verscheidene particulieren en instellingen op klinkende wijze blijk gaven.

Voor van der Steur.

Naar aanleiding van het aanstaande Zilveren jubileum van den bekenden en sympathieken leider van het gesticht Oranje Nassau te Magelang, den heer J. v. d. Steur, wekte de *Banier* op tot het bijeenbrengen van een som van minstens ƒ5000, om dat bedrag bij wijze van geschenk hem te overhandigen op den datum waarop hij 25 jaar geleden zijn mooi, filantropisch werk op Java begon.

Dat werk: de verzorging, moeilijker nog, de opvoeding van het verwaarloosde, vaak aan eigen lot onverschillig overgelaten Indisch kind, werd door niemand aangepakt. Schuilt in het feit, dat dit werk tot Van der Steur's komst eenvoudig door niemand werd gedaan, een ernstige aanklacht tegen onze koloniale samenleving, véél is sedert veranderd, ook in de verhouding tusschen Van der Steur's arbeid en ons Gouvernement.

Van der Steur wijdde belangloos zijn leven aan het Indische kind, aan Indië.

En Indië heeft daardoor ook aan hem een eereschuld in te lossen.

Suriname.

De heer *B. Boekhoudt*, gep. districts-commissaris in Suriname, acht het in „*Onze Zelfstandigheid*" van 15 October aangegeven middel — zie ons vorig nummer — „om uit de Suriname- en Curaçao-misère te komen", het eenig afdoende, „niet alleen ter wille van de baten, die uit den verkoop der Koloniën voor ons land zullen voortvloeien, maar bovenal omdat ons land daarna voor verdere financieele aderlatingen gespaard zal blijven."

Het laat zich verklaren, dat een koopsom van 400.000.000 dollars voor velen een aanlokkelijk beeld vormt, maar meent men in ernst, dat die gladde Amerikanen een milliard guldens zullen betalen voor onze kwijnende W.-I. koloniën? Onze W.-I. eilanden mogen voor hen groote waarde hebben uit een strategisch oogpunt — immers is het geloof dat deze oorlog de laatste zal zijn, nog maar een zeer dun vernisje — het bezit van het groote oerwoud, dat Suriname heet, zou, zooals *Prof. Chester Lloyd Jones* in de *New York Herald* zeide, grooter nadeelen dan voordeelen voor hen medebrengen. *Charles H. Sherill*, die in de *North American Review* van Maart 1916 over „*The strengthening of Latin-America*" schreef — zie „*Encyclopaedie v. Ned. W.-I.*", blz. 774 — stelde voor Suriname te koopen om het...... aan Venezuela cadeau te geven en het is niet zoo heel lang geleden, dat een Yankee, op de vraag of de Vereenigde Staten Suriname zouden willen koopen, antwoordde: „Well, it would take some millions to bribe the Senate."

Al wil men zich niet door „gevoelsoverwegingen" laten leiden, men zij nuchter en zette zich de groote cijfers uit het hoofd. Volgens den Amerikaanschen schrijver, door „*Onze Zelfstandigheid*" aangehaald, hebben onze W.-I. eilanden iets meer dan dubbel de oppervlakte van de Deensche, die voor 25.000.000 dollars door de Vereenigde Staten zijn gekocht. Veel meer dan het dubbele van dit bedrag zou de „koopsom" voor onze W.I. eilanden waarschijnlijk niet bedragen. Is het met het rijke Nederland zoover gekomen, dat men, om aan geld te komen, tot zulke bedenkelijke middelen als het verkwanselen van koloniën zijn toevlucht moet nemen? En is het nu het juiste oogenblik om aan verkoop van onze W.-I. eilanden te denken, nu het zich laat aanzien, dat Curaçao spoedig zijn misère te boven zal zijn?

Dat Nederland niet in staat zou zijn Suriname tot bloei te brengen, geven wij niet toe; dit zij evenwel niet de taak van de Nederlandsche Regeering, maar van de Nederlandsche kapitalisten. Wat deze voor onze O.-I. koloniën gedaan hebben, kunnen zij ook voor Suriname doen. Dat heeft gouverneur *Staal* zeer goed ingezien, toen hij den stoot gaf tot de vorming van het Suriname-studie-syndicaat, waarvan wij groote verwachtingen koesteren. Jammer genoeg, heeft de leider van het syndicaat, de heer *Kasteleyn*, zijn voorgenomen reis naar Suriname nog niet kun-

nen aanvaarden. Men vergete niet, om maar iets te nomen, dat de suikerhandel van Amsterdam, eenmaal geheel dreef op de suikerproductie van Suriname.

Voor wij afscheid nemen van het artikel van den heer *Boekhoudt*, hoe komt hij er aan, dat „vooral in de laatste jaren het aantal Surinamers in Gouvernementsbetrekkingen benoemd, zoodanig is toegenomen, dat uitzending van Hollanders slechts sporadisch voorkomt?"

* * *

Dezer dagen kregen wij een wereldkaart onder de oogen, verspreid door de „London General News & Book Agency", in fel rood aanduidende „Wat Duitschland hebben wil. Zijne aanspraken, zooals die door de leiders der Duitsche gedachte zijn uitgedrukt." Daartoe behooren o.a. Suriname, Curaçao, Aruba en Bonaire. Onze Bovenwindsche Eilanden zijn over het hoofd gezien.

* * *

In „*De West*" van 17 Augustus een artikel „*Indië Suriname*", waaraan wij het volgende ontleenen:

„De 250-jarige herdenking van de vestiging van het Nederlandsche gezag in Suriname, is ook in de Indische pers niet onopgemerkt gebleven.

Bij die gelegenheid zijn woorden van belangstelling en sympathie voor de kleine kolonie uitgesproken, die in Suriname vollen weerklank vinden ten aanzien van de groote zusterkolonie.

Misschien zelfs is de belangstelling in Suriname voor Indië grooter dan omgekeerd, wat zeker ten deele voortvloeit uit het feit, dat een toenemend aantal Surinamers in Indië hun loopbaan vinden. Behalve de detachementen Surinamers, die de laatste jaren in het Indische leger worden opgenomen, heeft men onder de geneesheeren, planters, onderwijzers, officieren der handelsmarine, enz. in Indië vrij wat Surinamers en waarschijnlijk zal dit aantal in de toekomst nog toenemen. Omgekeerd telt Suriname duizenden zonen van Java, die medewerken aan den opbouw van het land, tegelijkertijd hun eigen vooruitzichten verbeterend.

Van zelf ontstaat daardoor aanleiding tot wederzijdsche belangstelling en de pers doet, dunkt ons, nuttig werk als zij medehelpt de banden nauwer toe te halen. Onbekend maakt onbemind. Aan de pers de taak om te zorgen voor bekendheid."

WAT DE INLANDER ZEGT.

Pasar Malem te Toeban. Die zou dit jaar gehouden worden. Naar aanleiding hiervan wordt 't volgende door de *Bintang Soerabaja* aan *De Locomotief* ontleend: Het spreekt van zelf, dat den eersten keer de Jaarmarkt slechts op bescheiden voet kan plaats hebben, maar het oog is op de toekomst gericht. In deze jaarmarkt-tentoonstelling wil men een opvoedende kracht leggen. Het hoofddoel is dan ook om in de zoo geïsoleerd gelegen afdeeling Toeban aan de bevolking, die nog niet zoo ontwikkeld is als in andere streken van Midden-Java, door het uitstallen van producten van landbouw en nijverheid te toonen, wat men door flinken arbeid verkrijgen kan. Vol hoop heeft men dan ook een subsidie aangevraagd van ƒ 1000. De tentoonstelling en de vermakelijkheden zal men op de *aloon aloon* een plaats geven, daarvoor gratis door den gewestelijken Raad afgestaan. Er zullen entreegelden worden geheven, en mocht er op de een of andere wijze winst behaald worden, dan zal daaruit in de eerste plaats de subsidie worden terugbetaald, terwijl de rest zal worden benut tot bekostiging van een volgende jaarmarkt, en deels ook tot financieelen steun van de door den regent aldaar opgerichte en van regeeringswege gesubsidieerde Inlandsche meisjesschool „*Poerborini*", welke steeds in bloei toeneemt. Dergelijke scholen bestaan in de residentie Rembang, ook reeds in Blora en Bodjonegoro, terwijl Rembang zelf, de hoofdplaats, er ook één zal krijgen.

Het volgende wordt verder medegedeeld om te demonstreeren, hoe deze scholen zich in de gunst der bevolking mogen verheugen. Op alle genoemde plaatsen bloeien de scholen en staan er financieel niet kwaad voor. Vaak gebeurt het, dat gegoede, trouwlustige jongelingen uit Midden-Java naar deze plaatsen komen (vooral naar Blora) om met een der gewezen leerlingen dezer scholen een huwelijk te sluiten. Zooals bekend is, nemen koken en nuttige handwerken een ruime plaats in op het leerplan.

Om echter op de tentoonstelling terug te komen: gebleken is, dat de Regent van Toeban, Raden Toemenggoeng Pringgowinoto, de promotor van het tentoonstellingsplan is. Hem is dan ook het beschermheerschap aangeboden. Verder is een bestuur gekozen, bestaande uit *tien* personen. President is de Patih van Toeban, Secretaris, de schoolopziener, de *pangoeloe* is penningmeester. De zes andere leden zijn commissarissen. De toegangsprijs bedraagt 25 centen voor Europeanen en 15 en 5 centen voor Inlanders.

Japansche Toeristen en Koopers. Einde Juli j.l. werden te Batavia verwacht *zestien* Japansche toeristen, die een reis door Java zouden maken — zoo vernam de *Bintang Soerabaja.* — Dit gezelschap zou hoofdzakelijk bestaan uit leeraren, waaronder ook de Inspecteur van Onderwijs, die daàr z.g. hun blik komen verruimen ten dienste van de Japansche schooljeugd.

Eenigen tijd geleden zijn van Malang vertrokken *drie* Japansche heeren, die belast waren met den aankoop van de fabriek *Soekoredjo* voor het Japansche consortium, dat voornemens is meerdere suikerfabrieken op Java aan te koopen. Met deze heeren, die langer dan een maand daar bleven, voerde een correspondent van *De Locomotief* een gesprek, waarbij bleek, dat zij zeer ontwikkelde menschen zijn, die veel gereisd hebben en zich met groot gemak in de Europeesche maatschappij bewegen kunnen. Zonder moeite slaagden zij er in zich op de hoogte te stellen van alles, wat zij met betrekking tot de suikerindustrie te weten wilden komen. Men vertelde, dat het Japansche consortium ook op de suikerfabriek *Kebonagoeng* in het Malangsche een bod gedaan heeft, maar dat de Chineesche eigenaar niet te bewegen was tot verkoop. Het zeer kapitaalkrachtige lichaam zal natuurlijk op alle suikerfabrieken, waar 't het meest kans van slagen denkt te hebben, een bod doen, maar of het in den eersten tijd meerdere zal kunnen koopen, valt te betwijfelen. De correspondent vernam, dat de Japansche heeren niet alleen aan suikerfabrieken hun aandacht geschonken hebben, maar dat zij zich ook op het gebied van andere, groote cultures op de hoogte stelden, waaruit de gevolgtrekking mag worden gemaakt, dat zij nog een ander consortium vertegenwoordigen, of dat het consortium, hetwelk suikerfabrieken wil aankoopen, zich ook het bezit van andere cultuurondernemingen wil verschaffen. Het moet in het voornemen der Japanners liggen om mettertijd zelf werkkrachten uit Japan voor hunne ondernemingen aan te voeren, zoodat de toeneming van het aantal Japanners op Java mede in verband zal staan met het aantal ondernemingen, dat daar in hun bezit zal komen. Of de Japansche koelie in staat zal zijn om zijn Javaansche collega te vervangen, zal de toekomst moeten leeren, maar vermoedelijk zal hij dat wèl kunnen." Alzoo de meening van den correspondent.

De Javaan en zijn Wreker. De *Kaoem Moeda* illustreerde „het lot van Kromo als hij bij een Europeaan gaat dienen". *(Nasibnja Kromo dessa jang djadi djongos).* Op de plaat ziet men Kromo juist achterover tuimelen door een schop, hem tegen den onderbuik toegebracht door een Europeaan met een Panamahoedje op. De kracht van den schop heeft Kromo's hoofddoek afgeworpen. Hij valt met uitgestrekten rechterarm, welke gericht is naar een terzijde geplaatsten vogelverschrikker op een staak. Deze vogelverschrikker draagt een lang zwart priesterkleed met aangegorde *klewang*. Het hoofd, dat veel overeenkomst heeft met een doodskop, is gedekt met een grooten tulband. Waar de *Kaoem Moeda*, het Bandongsche S. I. orgaan is, zal de vogelverschrikker waarschijnlijk de wrekende S. I. moeten voorstellen, Kromo's toeverlaat, die den Europeaan afschrikt, om Kromo nog meer schoppen te geven.

West-Sumatra. A. Salim heeft in de Loge „*De Ster in het Oosten*" te Batavia een lezing gehouden over toestanden in West-Sumatra. Hij maakte o.a. een vergelijking tusschen het voorheen en thans. Het Menangkabausche volk stond bekend om zijn trots en fierheid, om zijn liefde voor vrijheid. Zoo was het vroeger. Een regeering, die het zachtste volk der aarde heeft wakker geschud, het hoofd heeft opgericht van den slaafs neergehurkten Javaan, diezelfde regeering heeft het eens zoo fiere Menangkabausche volk neergedrukt. Spreker ging dan uitvoerig na het verschil tusschen de volksvergaderingen *(rapats)* van vroeger en thans. Vroeger kwamen de bevolkingshoofden bijeen om de belangen van het volk te bespreken, thans komen zij bijeen

om een „*prentah*" (bevel) van den controleur te ontvangen. Er wordt niet meer *geoordeeld* door de vergadering. De wil van den controleur is wet. Niemand durft in een volksvergadering zich verzetten, indien hij meent, dat de Controleur een maatregel wil invoeren, die niet in het belang van de bevolking is. Vervolgens bespreekt S a l i m in 't kort den belastingdruk: De belastingen zijn z.i. te zwaar en de inning geschiedt onrechtvaardig. Een voorbeeld: Een arme Inlander, die leeft van plankenzagen, verdient daarmede ongeveer *f* 98.—. Daarvan moet hij *f* 19.96 belasting betalen (afkoop heerendiensten inbegrepen). Van het resteerende bedrag moet hij zijn gezin onderhouden. Ook de toepassing der heerendiensten onderwierp spreker aan een felle critiek, alsmede de invoering van het volkscredietwezen. Overal wil men volksbanken oprichten, noodig of niet noodig. Een Controleur wil nooit onderdoen voor een collega in een andere afdeeling. Overal verrezen mooie gebouwen; zelfs in *kampongs*, waar heelemaal geen behoefte was aan crediet (kleine bedragen) verrezen banken. In de *kampong*, waar de heer *Salim* woonde, bestond geen kleinhandel, toch kwam er een bank. En de bevolking werd geprest om te leenen. In plaats van het volk kapitaalkrachtiger te maken, werkten de banken ruineerend. Vroeger had de bevolking coöperatieve banken, die veel beter voldeden dan de tegenwoordige. Ook het onderwijs werd een last voor de bevolking, daar men veel te snel van stapel liep en te veel scholen en te mooie gebouwen oprichtte. De kosten van de scholen moest de bevolking opbrengen; zij werden niet getrokken uit de opbrengst der belastingen. Het betoog van den heer *Salim* hield in een beschuldiging van het Bestuur. Niet zoozeer van de bestuursambtenaren in het gewest, dan wel van de centrale leiding. Deze dwong de bestuursambtenaren om te werken als machines, zij moesten *prentahs* uitvoeren, anders niet. Met goeden wil kwamen vele ambtenaren op hun post, maar al te gauw moesten zij zich, wilde hun promotie niet in gevaar komen, geheel voegen naar de centrale leiding. Niet *alle* schuld werpt *Salim* op de Europeesche bestuurders, ook de Inl. ambtenaren zijn, voor het grootste deel, promotiejagers, maar zij *moeten* dat zijn, om hun positie niet in gevaar te brengen. Met een voorbeeld maakt de schrijver duidelijk, hoe een Inl. ambtenaar, die te krachtig opkomt voor de belangen van zijn volk, door den controleur er uit gewerkt wordt.

Al dit leed in West-Sumatra heeft de heer Liefrinck gezien en het Menangkabausche volk leeft thans in de hoop, dat na diens reis, een nieuw tijdperk zal worden ingeluid.

De buitengewoon geringe opkomst moet ongetwijfeld geweten worden aan het slechte weer, dat velen een bezwaar zal zijn geweest om logewaarts te trekken. Aan den regen zullen wij het ook maar wijten — alzoo de verslaggever — dat geen der ambtenaren van het Bureau „Buitenbezittingen" aanwezig was.

Een Zilveren Jubileum. De Soenan van Soerakarta heeft, volgens de *Sinar Djawa*, ter gelegenheid van zijn zilveren ambtsjubileum, van den waarnemend Rijksbestuurder en de overige Inlandsche ambtenaren een mooien zetel ten geschenke ontvangen. Van de Prinsen een even mooi voetstuk van Tjendanahout met zilveren beslag voor den kwispeldoor; een zilveren eetservies van de drie suikerfabrieken der Koloniale Bank en een zilveren theeservies van de administrateurs der ondernemingen van Zijne Hoogheid.

Inl. met Eur. Geslachtsnamen. Aan *Mas Soengkono*, aan zijne echtgenoote *Mas Adjeng Saerah* en hunne minderjarige wettige kinderen *Soewiknjo*, *Pelaheli*, *Goenawan*, *Patimah*, *Sari* en *Koesnio* is vergunning verleend den geslachtsnaam *Humaan* aan te nemen en zich voortaan te noemen en te schrijven *Humaan*.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Rekest. Onlangs — alzoo de *Pewarta Soerabaja* — werd melding gemaakt van een rekest, dat de Chineezen in Kediri aan de Koningin gezonden hebben, inhoudende het verzoek om tusschenkomst in zake de straatbelasting, met het gevolg, dat de Regeering het adres in handen van den Resident stelde, met uitnoodiging de bezwaren te onderzoeken. De Chineezen aldaar hadden de ondervolgende belastingvoorstellen:

Het heffen van een extra zoutbelasting.

Het heffen van een tol op de toegangswegen naar de stad van alle voertuigen.

Het heffen van een tol van 1 cent van alle voetgangers over de Brantasbrug.

Het heffen van een recht op de dogcarren der Javanen.

Het houden om de drie jaren van een loterij, groot genoeg om de ontstane tekorten te dekken.

Er is een commissie benoemd om uit te maken, in hoeverre de straatbelasting wijziging behoeft.. Vermoedelijk zullen de Chineezen de straatbelasting houden. Trouwens de meesten zijn in staat tot betalen. Ze hebben daar evenwel de huren zoo opgejaagd, dat zij de belasting niet op de huurders kunnen verhalen. Ten opzichte van de Inlanders zal de straatbelasting vermoedelijk opgeheven worden om plaats te maken voor de heffing van een kleine belasting op de woningen, waardoor ook de prijajies in de termen zouden vallen. Al de woningen langs de groote wegen zouden dan *f* 1 en de andere *f* 0.50 per jaar moeten betalen. De opbrengst zal dan niet veel verschillen met de geraamde van de straatbelasting.

Met gelijke Munt. De Landvoogd — zoo vermeldt hetzelfde blad — wenscht met het gebruik om te spreken van „den Inlander" of „den Chinees" N. N. ten aanzien van personen van niet Europeeschen landaard voor goed te zien gebroken. Evenals zulks met betrekking tot Europeanen gewoonte is, zal dus voortaan, ook waar het personen van anderen landaard geldt, in ambtelijke bescheiden behooren te worden gesproken van den heer „N. N.", dan wel „vrouwe N. N.", of eenvoudig de naam moeten worden vermeld zonder meer.

Oud IJzer om oud Lood. De *Pih Pao* is van meening, dat met de vervanging van den heer *Henri van Wermeskerken* als Bataviaasch redacteur-correspondent van het *Soer. Hblad*, door den heer *D. W. Beretty*, de Inlanders en Chineezen van hetzelfde laken een pak krijgen. (De artikelen van eerstgenoemden journalist hebben in de Maleische bladen vaak hevig protest uitgelokt).

„*Pilih pilih teboe. Podo bae*", zegt het blad: Het is noodeloos rietstengels uit te zoeken, ze zijn alle aan elkander gelijk.

Alarmeerende Berichten. De *Straits Times* van begin Juli vertaalde een bericht uit de *Sin Po*, waaruit blijkt, dat Djambi bedreigd wordt met een hongersnood van zoodanigen omvang, dat het volk toen reeds gedwongen was *gadoeng* (een voor de gezondheid schadelijk kruid) en een soort kool, welke in het bosch groeit, te eten. Het aantal personen, opgesloten in de gevangenissen, bedraagt ongeveer 15000 en de vraag is gerezen, wat er met de vrouwen en kinderen van die gevangenen zal gebeuren.

Natuurlijk heeft hier (in Medan en Djambi) — alzoo de *Sinar Sumatra* — niemand aandacht geschonken aan de mededeelingen van de *Sin Po*, wijl ieder dadelijk inziet, dat de leugen er duimen op ligt. Maar in de *Straits* weet men dat zoo niet en *kan* men niet weten, dat het de *Sin Po* uitsluitend te doen is om sensatie-nieuws, dat voor de Indische Regeering onaangenaam is.

Herstel der Monarchie in China. In het begin van Juli j.l. heeft de heer *van der Meer* een bijeenkomst gehouden, welke bijgewoond is door de heeren *Ezerman* en *Mauw* van het *Bureau voor Chineesche Zaken*, den hoofdcommissaris van politie, alle Chineesche officieren en wijkmeesters, waarin mededeeling werd gedaan van het herstel van de monarchie in China. Aan de presidenten en secretarissen van de verschillende Chineesche vereenigingen, die mede tot de vergadering waren uitgenoodigd, werd medewerking verzocht, opdat het feit van de troonsbestijging van den jongen Keizer in China geen aanleiding zou geven tot relletjes als anderszins. Den Chineezen werd vrijheid gelaten van hunne gevoelens te doen blijken, door het uitsteken, hetzij van de Drakenvlag, hetzij van de vijfkleurige vlag. (*Perniagan*).

Een nobele Toespraak. In hetzelfde blad wordt uit de courant *Al Kibla* de volgende vertaling gegeven van de rede, welke Z. M. de Koning van Arabië gericht heeft tot zijn soldaten, vóór hun vertrek naar het slagveld: „Mijn roemrijke kinderen, gij gaat uwe broeders verdedigen, die in de zwartste ellende verkeeren, die tot martelaren zijn gemaakt, door een bende lieden, zonder eer en zonder karakter. De martelaren zijn thans zonder hulp en zonder beschutting. Het is uw taak hen te bevrijden, gij, hun broeders, naar taal, land en ras. Al wat gij hun voor goeds doet, is een weldaad voor uwe natie en voor uwe toekomst. De ster der overwinning leide uwe schreden."

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Over de toekomstige Engelsche scheepvaartpolitiek.

In Maart 1916 werd door de „Chamber of shipping of the United Kingdom" gezamenlijk met de Liverpoolsche „steamship owners association" een commissie ingesteld om advies uit te brengen aangaande de

maatregelen, vereischt om de Britsche handelsmarine opgewassen te doen blijven tegen haar taak met 't oog zoowel op de belangen van 't Britsche rijk in vredestijd als op de behoeften van den oorlog." Ongeveer een maand geleden is 't belangrijke rapport verschenen, dat niet zonder verrassingen is. Voor onze rubriek is 't verslag ook van groote beteekenis; de Britsche handelsmarine neemt in de verre zeeën een zoo overheerschende plaats in, dat de toekomstige verhouding tusschen de scheepvaart en de overheid in de United Kingdom grooten invloed moet hebben op de scheeps- en handelsbeweging van Oost en West.

Wie hieraan nog mocht twijfelen, neme 't eerste gedeelte van 't rapport zelf maar even ter hand. Blijkens de laatst t. z. gepubliceerde cijfers, die over 1911, bedroeg de gansche wereldvloot 22 millioen netto reg. tonnen. Hiervan bezat Groot Brittannië 10½ millioen, de dominions en koloniën bijna 1 millioen, dus te zamen de helft. In 't algemeen kan ook worden aangenomen, dat de helft van alle scheepvaart vóór den oorlog onder Britsche vlag plaats vond. 't Loont dus zeker de moeite na te gaan wat voormannen uit de Engelsche kringen ten deze te zeggen hebben, dit te eerder naar hetgeen bekend is geworden van verreikende plannen van de Duitsche regeering voor 't hervatten van den overzeeschen handel, zoodra de schepen weer de zeegaten kunnen uitstoomen.

Een beheerschende vraag voor de toekomstige handelspolitiek van Eng. ligt in de noodzakelijkheid om een afzetgebied te vinden voor de E. industriëele producten en steenkool. Deze moeten samen jaarlijks 500 millioen pond inbrengen tot dekking van den invoer van voedingsmiddelen en nijverheidsgrondstoffen. De steenkool, naar de waarde slechts 10 pct. van den export, speelt in 't overzeesche verkeer een beslissende rol, in gewicht toch bedraagt de steenkool ¾ van dien export; alleen Eng. is hierdoor in staat tegenover de veel ruimte innemende voedingsmiddelen en grondstoffen een exportartikel te stellen, dat eveneens veel ruimte vult.

Veel meer dan andere bedrijfstakken heeft de scheepvaart in Eng. door den oorlog en door 't intensief gebruik geleden. De vraag doet zich nu voor, moeten reeders, kooplieden, industrieelen voor verschillende bedrijfstakken, doch in 't bijzonder voor de scheepvaart, geleid en gesteund worden door den staat of behoort de taak overgelaten te worden aan de individueele energie en zakendurf?

't Rapport kiest, en dit is zeker een verrassing, principieel partij tegen 't stelsel van ingrijpen van overheidswege. Ook tegen 't plan, de thans door den staat uitgeoefende controle over de door de geheele wereld verspreide Britsche kolen- en oliestations na den oorlog te handhaven, komt 't rapport op. Mede moet de beslissing in hoever tot aanbouw zal worden overgegaan en welk gebruik van de schepen zal worden gemaakt na den oorlog, geheel in handen van den reeder overgaan. De verrassing stijgt nog waar in beginsel een afwijzende houding wordt gevonden tegen financieelen steun van regeeringswege, een tegenstelling van 't Duitsche voorstel. Er spreekt, lijkt 't ons, zelfbewuste kracht van den Engelschen zeehandel uit. Onvoorwaardelijk wordt 't beginsel echter ook niet gegeven, een drietal uitzonderingen worden aangegeven: 1°. Engeland trekt een enorme winst van zijn aandeelen in de Suez-kanaal-Mij. Op verlaging of afschaffing van de kanaalrechten wordt niet aangedrongen, maar de regeering behoort 't dividend van ongeveer 1 millioen p. per jaar te besteden om 't verkeer door 't kanaal te bevorderen ten meeste nutte van 't Vereenigd Koninkrijk. 2°. Bij 't veroveren van nieuwe markten, zal de reg. bereid moeten zijn, totdat 't verkeer zich zelf kan redden, financieelen steun te geven aan nieuw te openen lijnen. 3°. 't Heroveren van tijdens den oorlog losgelaten markten moet zonder uitstel kunnen geschieden, zoo noodig zal de staat in den eersten tijd moeten steunen.

Voor 't reizigersverkeer zal naar internationale gelijkstelling en volstrekte vrijheid van keus moeten worden gestreefd. De beteekenis van 't reizigersverkeer als steun voor een regelmatig goederenverkeer moet niet over 't hoofd worden gezien.

Verder wordt aangedrongen op afschaffing van rechten voor betonning en verlichting, met name geldt dit voor de Dardanellen en de Roode Zee. Ook op afschaffing van de Fransche surtaxes d'entrepot ware aan te dringen.

Scherp wordt partij gekozen tegen 't ingrijpen door den staat in de wijze van bouwen en uitrusten van 't schip. Staatscontrole moet leiden tot 't aannemen van een standaard en deze laat te weinig vrijheid van bewegen om zich naar eigen ondervinding te richten. De geheele geschiedenis van de scheepsbouw is een voortdurend zoeken en vinden van verbeteringen, 't momenteel weten moet niet worden vastgelegd, maar moet alleen richting geven tot verdere proeven.

Iets anders is, dat de staat zijn politiebevoegdheid zal moeten uitbreiden door verbeterd toezicht op den bouw, uitrusting en uitklaring, ook op vreemde schepen.

Van de overige gedeelten, die de Economische-Statistische berichten van 24 Oct. (waaraan wij 't voorafgaande ontleenen) uit 't Engelsche rapport overnamen, stippen we nog een paar punten aan.

Gedurende minstens 5 jaren na den oorlog zal de overdracht van Eng. schepen aan vreemden verboden moeten worden; 2 jaren zullen de Eng. werven alleen Eng. schepen mogen herstellen.

't Bezigen van vreemdelingen als agenten van Eng. stoomvaartlijnen in vreemde havens is niet te veroordeelen, 't kan den handel ten goede komen.

't Rapport heeft in de Britsche pers, zooals wel van zelf spreekt, geen onverdeelde instemming gevonden. Zij die 't veroordeelen vreezen, dat door onthouding van regeeringssteun, anderen, die van hun land wel steun zullen hebben, veel in de mededinging voor zullen hebben. In 't bijzonder zullen de Amerikaansche en Japansche scheepvaart, die zich, tijdens den oorlog hebben kunnen ontwikkelen, gevaarlijke mededingers worden.

In Palestina.

't Was voor de entente een pleister op de wond tegelijkertijd dat de doorbraak van 't Italiaansche front haar een gevoelige nederlaag te boeken gaf, elders op succes te kunnen wijzen. Aan 't Westerfront behaalde zij een niet onaanzienlijke winst in terrein en in krijgsgevangenen, maar tevens kon zij ook op geslaagde ondernemingen in Palestina roemen. In den morgen van 31 October werd Ber Sheba aangevallen, een vooruitgeschoven Turksche basis, op den rand van de woestijn en die hierom de deur naar Palestina wordt genoemd. Terwijl de Britsche infanterie de verdedigingswerken aanviel, voerde de cavalerie een omtrekking uit. Door deze beweging kon generaal Allenby niet alleen de vermeestering van de plaats melden, maar ook 't afsnijden van de aftocht voor 't meerendeel der bezetting, met het gevolg, dat 1800 gevangenen met een vrij aanzienlijke buit in handen van de Engelschen viel. In den nacht van 1 op 2 November vermeesterden de Eng. de eerste T. stellingen, die bij Gaza waren aangelegd, over een front van 5000 yards en maakten zij weer 300 gevangenen met 5 machinegeweren. Nadien is dit succes nog uitgebreid.

In Oost-Afrika.

Vriend en vijand moeten 't talent bewonderen, waarmede de aanvoerder der Duitsche afdeelingen in O.-Afrika den strijd weet vol te houden. Generaal Smuts dacht 't pleit beslecht, toen hij 't krijgstooneel verliet, maar onlangs moest hij, na vele maanden, de malaria ter hulp roepen om een verklaring te kunnen geven voor het taai volhouden der door hem verslagen gewaande verdedigers. Zoo ooit dan zal ieder kunnen instemmen met de onderscheiding door den D. keizer den aanvoerder toegekend, kolonel van Littow Vorbeck is tot generaal-majoor bevorderd, nadat hem kort geleden het eikenloof bij de orde pour le mérite werd verleend.

Wel zijn nadien weer berichten gekomen van 't nader inkrimpen van 't D. gebied, maar dit is nog geenszins tot nihil teruggebracht en von Littow Vorbeck weet er nu en dan weer een uitweg uit te vinden, naar 't voorbeeld van de groote strategie der centralen, die van alle kanten gedrukt, nu in de richting van Rusland, dan in die van Italië telkens weer bewijzen geven van nog aanwezige sterke offensie kracht. Volgens de laatste berichten hebben Br. troepen Liwale, een D. centrum van bestuur, bezet en er 24 Duitschers gevangen genomen. In 't meer westelijk gebied hebben Britsche en Belgische kolones de D. afdeelingen uit 't district Mahenge verdreven, waarbij deze een paar kanonnen in den steek moesten laten.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het Nederlandsche Zeewezen.

No. 21 van 1 November bevat het slot van S. Kalff's opstel „Indische retourvloten". Het onderschrift van de bij dit opstel gepubliceerde reproductie eener schilderij in het Rijksmuseum, voorstellende „Gouverneur-Generaal (!) Barend Pietersz. en zijne vrouw" zal wel niet van den heer Kalff zijn.

Verder vervolgt in dit Nr. A. F. H. Dalhuisen zijn interessante „Korte beschrijving van de exploratie van Noord-Nieuw-Guinee en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t.m. 1911". Dit zesde hoofdstuk (met aardige kiekjes) is getiteld: Beschrijving van de voorbereiding en afloop der grensexpeditie, ook omvattende den tocht op de Kaiserin-Augusta-rivier.

De Indische Gids.

De Nov.-afl. opent met het portret van den heer J. H. de Bussy (Geb. 7 April 1848, overl. 2 Oct. 1917), waarbij een waardeerend In Memoriam van den hoofdredacteur E. A. A. van Heekeren.

In een blijkbaar met groote kennis van zaken en toestanden geschreven artikel behandelt M. van Geuns „De Simla-quaestie". De onderkoning van Britsch-Indië verblijft het grootste gedeelte van het jaar in Simla, een waar lustoord, hoog gelegen in het gebergte van noordwestelijk Britsch-Indië, wat in Engeland lang niet door iedereen wordt goedgekeurd. In eene bespreking van het „Mesopotama Report" zei bijv. de Times: „Dit station (Simla) bevindt zich in zoo'n uithoek, dat de invloed van het beetje openbare meening 't welk Indië bezit, door de regeering gedurende haar lange jaarlijksche afzondering daar zoo goed als niet gevoeld wordt, terwijl men in Engeland weinig vermoeden heeft van den omvang der demoralisatie van de openbare diensten, voortvloeiend uit deze jaarlijksche verhuizing naar wat in vele opzichten enkel een plaats van vermaak is." — De heer van Geuns deelt de meening dier critici (waaronder ook de bekende schrijver Ramsay Macdonald) niet; volgens hem zien de anti-Simlaisten geheel over het hoofd, dat als een be-

windsman op wiens schouders een zoo geweldige verantwoordelijkheid drukt, ook nog het gewicht van een permanent verblijf in de geduchte zomerhitte te Delhi (de residentie van den onderkoning) moet torschen, hij na enkele jaren zijn energie kwijt is.

E. v(an) H(eekeren) geeft onder het opschrift ,,De industrialiseering van Nederlandsch-Indië'' een grootendeels letterlijke vertaling van een critiek van Dr. E. A. Heber op het bekende rapport van H. van Kol, verschenen in ,,Weltwirtschafliches Archiv'' van Juli jl.

Als slot van de zgn. hoofdartikelen een stukje van L. L. F. de Greve, getiteld ,,Rasverschil??'', waarin de schr. tracht aan te toonen, dat zulk een verschil eigenlijk heelemaal niet bestaat.

Verder de gewone maandelijksche rubrieken. Varia. — Revue van brochures, enz. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Ons Insulinde.

De Ned. Zendingsbode van 2 dezer meldt, dat bij Ch. Dixon te Deventer een tweede vermeerderde druk verscheen van ,,Ons Insulinde. Hoe we 't verkregen en wat het door ons werd, door B. Alkema.''

De aankondiging luidt verkort: Dat van dit handboek over Indië, ongeveer anderhalf jaar na de eerste uitgave een tweede druk verschijnt is verblijdend en bewijst, dat het aan een behoefte voldoet. Dr. E. B. Kielstra gaf verbeteringen en aanvullingen bij het gedeelte dat op de staatkundige geschiedenis betrekking heeft en Prof. D. G. Stibbe bewees denzelfden dienst ten opzichte van het meer economische deel van het boek.

Dit boek van ruim 340 bladzijden, verdeeld in 20 hoofdstukken, geeft een overzicht over de geschiedenis en den huidigen staatkundigen en economischen toestand van Indië. Een der hoofdstukken geeft van onderwijs en zending een beknopt overzicht, dat zoowel zakelijk als onpartijdig is.

De steenkolenindustrie.

Als No. III der serie van populaire handboekjes over Ned.-Indische mijnbouwproducten, onder redactie van Dr. J. Dekker, verscheen (te Haarlem, bij H. D. Tjeenk Willink): De steenkolenindustrie, door Ir. J. van Lier, o.a. gewezen ingenieur-directeur der Ombilin mijnen.

Schr. wijdt aan het onderwerp een tiental hoofdstukjes, waarin hij onder meer behandelt het ontstaan en de verspreiding der steenkolen; de geschiedenis van den steenkolenmijnbouw in Ned.-Indië; winning van steenkool en bijbehoorende nevenproducten, het beheer der steenkolenmijnen (administratie, werkvolk), het vervoer; een opgave der productie in Indië over het tijdvak 1906—1915, enz. Een en ander verduidelijkt door tal van illustraties en een kaartje van den N.-I. Archipel, waarop de vindplaatsen van steenkool zijn aangegeven.

Dr. K. W. van Gorkom's O.-I. cultures.

Van den herdruk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs (Amsterdam J. H. de Bussy) verschenen wederom drie afleveringen (17-19).

Dr. Z. Kamerling besluit zijn beschouwing over koffie, terwijl Dr. A. W. Nanningh de thee beschrijft.

De Ingenieur.

In No. 44 van dit weekblad eene verhandeling van Ir. E. Middelberg over mijnbouw en mijnbouwpolitiek in Ned.-Indië, waarin de schr. eene uiteenzetting geeft van de volgende vraagstukken: 1e. Welk karakter dragen de verschillende takken van mijnbouw (Aardolie, steenkolen, ertsen) welke thans in Ned.-Indië worden uitgeoefend en welke zijn de voorwaarden welke hun normale en intensieve ontwikkeling kunnen bevorderen? 2e. Aan welke eischen moeten de mijnverordeningen voldoen om daartoe te geraken? 3e. Welke dient de organisatie te zijn van het overheidsorgaan dat vóór een richtige uitvoering dier verordeningen heeft te waken en dat heeft te verrichten alles wat tot de taak der overheid in zake bevordering van den mijnbouw in den meest uitgebreiden zin kan bijdragen?

De mestiezen van Kisser.

De Ind. Gids van Nov. bevat onder dit opschrift een aan het ,,Handelsbl.'' ontleende mededeeling dat de Indische regeering voornemens zoude zijn om de ,,mestiezen'' van Kisser over te brengen naar Timor. En verder bijzonderheden over deze Hollandsche nederzetting in een verloren hoekje van den Archipel, die niettegenstaande eeuwenlange isolatie, min of meer haar Hollandsch karakter heeft weten te bewaren. Deze gegevens werden ontleend aan het werk van den Australiër Mac Millan Brown.

Naar aanleiding hiervan zij dezerzijds de aandacht gevestigd op een artikel, getiteld: ,,Een praatje over Kisser'' in het Tijdschrift van de Vereeniging het Nederlandsche Zeewezen, jaargang 1913 (blz. 222 en vlg.), waarin de schr. eveneens bijzonderheden vertelt van de blanke bewoners van genoemd eiland. Dit, ook in andere opzichten interessant opstel, is onderteekend ..., wat voluit wil zeggen W. C. B. Wintgens. (De schrijver houde ons deze onbescheidenheid ten goede!)

Verslagen der Marine-Vereeniging.

No. 1 van den jaargang 1917-18 bevat o.a. het verslag eener vergadering op 18 en 19 Sept. j.l. waarin besprekingen werden gehouden naar aanleiding van de voordracht (op 25 April) van den luitenant ter zee 1e kl. A. van Hengel, over: ,,De vloot en de verdediging van Nederlandsch-Indië''.

Ned. Indisch Rubbertijdschrift.

In de afl. van 1 Aug. worden o.m. de volgende onderwerpen behandeld: Vervaardiging van dubbel en meervoudig gelijmd en geperst hout in Ned. Oost-Indië, speciaal voor de kistenfabricatie, door O. van Vuuren. — De ziekten en plagen waarvan de rubbercultuur in Ned.-Indië gedurende 1916 te lijden had, door Dr. C. J. J. van Hall. — De indrukken van P. E. Keuchenius na zijn bezoek aan rubberlanden in West-Java, door A. R. F. van der Mark. — Het vraagstuk der Hevea selectie (vervolg.)

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 31. De Atjehers (met afb.) — Iets over ornamenten op Celebes (met ill.), door Cl. L. — Een pracht-sanatorium op Java (met ill.), door G. J. N. — De natuur, zooals de Javaan haar ziet (met ill.), door B. Th. Brondgeest. — Moeder liefde die niet eindigt met den dood (Soedaneesch sprookje), door W. Blokzeijl-Leembruggen.

In- en Uitvoer.

No. 44 van dit weekblad bevat een korte beschouwing over de goud-politiek van de Javasche Bank, naar aanleiding van het jongste jaarverslag. — Verder een stukje over de moeilijkheden welke de Indische scheepvaart ondervindt bij de verstrekking van bunkerkolen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 44: De Java-suikerindustrie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij de behandeling der Indische begrooting voor 1917, door Mr. J. W. Ramaer. — De aanstaande Landbouw-Hoogeschool en hare beteekenis voor onzen kolonialen land- en boschbouw, door Sibinga Mulder. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Verkeerswezen. — Kleine mededeelingen. Enz.

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

In No. 21 (1 Nov.) van dit R. K. zendingsperiodiek een artikel van Pr. P. Vertenten te Merauke, getiteld: Oorsprong-legende der Marindineezen.

Attima, een episode uit het Javaansche volksleven.

Verschenen is het eerste nummer van ,,de Vereenigde Tijdschriften ,,Caecilia'' en ,,Het Muziekcollege''. Belangrijk daarin is Constant van de Wall's Causerie over Attima, een episode uit het Javaansche volksleven. De ,,N. R. Ct.'' ontleent er het volgende aan:

,,De dansen worden meestal met eenige maten muziek ingeleid waarvan dan de acteur gebruik maakt om met de sembah of officieele groet eer aan de (hooggeplaatste) toeschouwers te bewijzen. Deze groet, verricht in gehurkte houding met gekruiste beenen en half gesloten oogleden, is van een verbluffende gratie en met geen enkele Europeesche reverentie te vergelijken. Zoo neergehurkt doet de gansche figuur denken aan een mediteerenden Boedha rustend op een lotuskussen of wel — want de ceremonie van den groet is een opvolging van verschillende gebaren — herinnert zij aan oud-Egyptische priesterbeelden uit het tweede Thebaansche tijdperk der 20e dinastie. De acteur is geheel in zijn spel verdiept, elke beweging is sober en rustig. Moet kracht of laaiende hartstocht worden uitgebeeld dan wordt nooit de grens van ruwheid of wansmakelijkheid overschreden.

Van elk zijner gebaren gaat de grondgedachte uit om het beste van zijn innerlijk wezen daarmede te openbaren, zonder contrôle uit te oefenen op den toeschouwer of deze wel dan niet zijn bedoelingn begrijpen zal, hoe gering het gebaar ook zij. Gedachten aan reclame of persoonconcentratie zijn geheel uitgesloten.

Soms lijken de tooneelspelers op levenlooze wezens en de geheele scène op een of andere fantastische groep uit een panocticum, zóó miniem kunnen, gedurende een zekeren tijd, de veelzeggende gebaren zijn. Het heeft mij daarom niet verwonderd dat er onder het publiek van Attima's opvoeringen menschen waren, die meenden dat de tooneelwagen nu en dan stil stond, de vertooning stagneerde.

De Javaan zegt ook: ,,als ik tooneelspeel, beweeg ik mij voortdurend, moest ik ook volmaakte rust weergeven, maar als men niet scherp toeziet en de in dialogisch verband met elkaar gemaakte gebaartjes niet verstaat, wordt men ongeduldig.''

Zonder als uit marmer te zijn gehouwen behoeft het tooneel immers ook geen film te zijn wier onophoudelijk getril het oog vermoeit en de smaak bederft door grove effecten. Deze volkeren hadden geen Mahlers of Maeterlincks noodig ter verfijning hunner (muzikaal) dramatische Kunst.

Verdwijnend schoon?
Een strijd tusschen het Westen en het Oosten.

Onder dezen titel schrijft de heer J. J. Puister, O.-I. ambt. met verlof, in de (Groene) ,,Amsterdammer'' van 3 Nov. j.l. een warm pleidooi voor het behoud der typisch fraaie Javaansche wajang-voorstellingen, ook als tegengif van den verkeerden invloed van slechte films, welke thans in Ned.-Indië schering en inslag zijn. Hij eindigt zijn betoog met de woorden:

,,Omstreeks 15 jaar geleden heeft de bioscoop op Java zijn intrede gedaan, snel heeft hij zich verspreid, zich overal vastgenesteld, hij is ook daar in zijn werking geen opvoedingsinstituut gebleken. Op een hervorming van den bioscoop is niet te hopen, van toe-

zicht op de vertooningen verwachte men geen heil, een verbod is onmogelijk.

En zal deze would-be-kunst met haar degenereerende uitwerking op Java het eigen, oeroude, nationale tooneel voor goed verdringen?

Misschien is het kwaad nog in te perken, te keeren. Maar dan moet er tegen ontstaan een algemeene beweging, een beweging van het Javaansche volk zelf.

En daarvoor roep ik allen op, die invloed kunnen uitoefenen op dat volk, — ik roep daarvoor op alle vereenigingen, die in haar banier hebben geschreven de moreele opheffing van het Javaansche ras.

De bestuurderen, de leden van B o e d i-O e t o m o, van S a r i k a t I s l a m, van M a n g o e n h a r d j o, van R e g e n t e n b o n d, ik roep ze allen op tot den strijd tegen den vreemden bioscoop, tot herstel, zoo noodig hervorming van eigen nationaal tooneel, tot den strijd voor W a j a n g P o e r w o, voor W a j a n g G o l e k, voor W a j a n g W o n g."

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Niewsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

LEZING van den heer C. LEKKERKERKER, uit Leiden, op *Vrijdag 16 November 1917*, in het *American-Hotel* (ingang Marnixstraat) te *Amsterdam*. — Aanvang 8 uur.

Onderwerp: **De Islam en diens invloed in onze Koloniën.**

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Vrijdag 23 November a.s. zal de Heer W. J. GIEL, oud kolonel der artillerie O. I. L., in de bovenzaal der *Oranje-Sociëteit, Prins Hendrikplein, Den Haag, een voordracht* houden over **„Oud en hedendaagsch Hindoeïsme in den Ned. Indischen Archipel"**, met lichtbeelden.

Toegangskaarten voor de leden met introducé(e)s zijn van af Maandag 12 November a.s. tot en met Dinsdag 20 Nov. d.a.v. verkrijgbaar bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187, van 10—12 en van 2—4 uur.

Ook kunnen deze kaarten schriftelijk worden aangevraagd.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Klein-notarisexamen.

De bij het Koninklijk besluit van 12 Februari 1913 No. 130 (Staatsblad No. 54) ingestelde commissie voor het afnemen hier te lande van het zoogenaamd klein-notarisexamen, bedoeld in de artt. 16g tot 16n van het Reglement op het Notarisambt in Nederlandsch-Indië, maakt, ingevolge art. II van genoemd besluit, bekend, dat in de maand December 1917, op nader te bepalen dagen, aan de met verlof hier te lande vertoevende ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië gelegenheid zal worden gegeven tot het afleggen van bovenbedoeld examen, waarvoor een bedrag van ƒ 30 (dertig gulden) verschuldigd zal zijn.

Zij, die tot dit examen wenschen te worden toegelaten, moeten zich vóór 16 November a.s., met opgaaf van hun adres, schriftelijk aanmelden bij den secretaris der commissie (mr. P. J. Gebel te 's-Gravenhage, Bankastraat No. 141), onder overlegging van eene quitantie van storting bij een der Rijks betaalmeesters.

's-Gravenhage, 1 November 1917.

Namens de Commissie,
De Voorzitter,
Mr. J. J. HAGEN.

Uitzending van leeraren voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië worden gevraagd:

I. twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.
II. zeven leeraren in de Nederlandsche taal, waarvan twee in het bezit van een universitairen graad.
III. een leeraar in het Fransch.
IV. twee leeraren in het Duitsch.
V. een leeraar in het Engelsch.
VI. een leeraar in de aardrijkskunde.
VII. vijf leeraren in de wiskunde.
VIII. vier leeraren in het teekenen.

Ingeval voor leeraar in de Plant- en Dierkunde zich geen geschikte doctoren of doctorandi aanmelden, zullen ook personen in het bezit der akte K IV kunnen uitgezonden worden.

Voor de vreemde talen zullen alleen de bezitters eener B-akte in aanmerking kunnen komen.

Voor leeraar in de wis- en natuurkunde komen in aanmerking doctoren of doctorandi in dat vak, bezitters der akte hoogere wiskunde K V en hoofdonderwijzers in het bezit der akte K I.

Van de leeraren in het teekenen moet er een in het bezit zijn van de akte M A en de overige drie in het bezit van de akte M E.

Op onderwijservaring wordt prijs gesteld.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht in de 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt ƒ450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van ƒ100 (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen vaan ƒ75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van ƒ850 (achthonderd vijftig gulden) 's maands

Bovendien wordt aan hen die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië eene zoogenaamde ervaringstoelage van ƒ100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot het zelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringtoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

Zij die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich bij verzoekschrift tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijken dienst) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van:

1o. hunne bewijzen van bekwaamheid;

2o. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In de verzoekschriften moeten de gegadigden den dag en het jaar hunner geboorte mededeelen, alsook of zij al dan niet zijn gehuwd en het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De uit te zenden leeraren worden vóór hun vertrek onderworpen aan een geneeskundig onderzoek, opdat blijke of zij lichamelijk geschikt zijn voor den Indischen dienst.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de leeraren gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

De dienstbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant
van 19 October 1917 no. 245.)

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.